

noll27

AKTUELLT MAGASIN OM BIBLIOTEKSFRÅGOR
FRÅN KULTUR I VÄST

Lärande

RWANDA

Samarbete ska göra Rwanda till forskningsnation

14

EN DEMOKRATISK VERKSTAD

Biblioteket i Vaggeryd förenar makerspace med gränslöst lärande

5

noll27.se

Vår digitaliserade samtid

Vad innebär det att bilda kunskap i ett digitaliserat informations-samhälle? Vad behöver jag veta för att kunna ta del av samhällets institutioner, ha en anställning och att vara medborgare?

1842 års folkskolereform innebar ett skifte i Sverige. Ett arbete påbörjades med att ge alla barn i Sverige möjlighet att läsa, skriva och räkna. Den samtida sockenbiblioteks-rörelsen byggde på liknande samhälleliga ideal och tankar. Industrialiseringen av Sverige hade påbörjats och samhälle och industri behövde nya kunskaper.

Idag har vi lämnat industrisamhället bakom oss. Vår samtid kan bättre beskrivas som ett digitaliserat informations-samhälle. Där industrialiseringen innebar att muskelkraft ersattes med maskinkraft, innebär digitaliseringen bland annat att tankekraft kompletteras med datorkraft. Vi använder våra mobiltelefoner och datorer till att bland annat lagra information som vi tidigare lagrade i huvudet. De sorterar, organiserar och bidrar till att planera. De kan bearbeta och analysera data på sätt som tidigare aldrig varit möjligt. Och precis som arbetsmarknaden förändrades i övergången från bondesamhället till industrisamhället, så sker denna förändring också idag, men mycket snabbare.

Digitaliseringen har också inneburit att teknologi har kommit att bli alltmer tillgänglig och allestädes närvarande. Den har blivit billigare och har letat sig in i precis varendaste skrymsle och vrå av vår vardag. Vi pratar ofta om internet som en virtuell plats där vi lagrar information. Vi pratar om molnet. Men molnet är bara någon annans dator, någon annanstans. Och internet består i stor utsträckning av alla dessa digitaliserade objekt. Det är egentligen mera träffande att exempelvis beskriva en modern bil som ett antal datorer med hjul och motor, ett dörrlås som en dator som öppnar och stänger dörren eller telefonen som en mobil dator. Utan kopplingar mellan dessa digitala objekt slutar samhället fungera idag. Vi kan inte ta ut pengar, handla, kommunicera, interagera. Med tanke på just hur centralt internet och digitala objekt är för vårt moderna samhälle, är det fascinerande hur lite de flesta av oss vet om det. Hur fungerar den teknik

vi omgärdar oss av? Vad kan den göra? Hur påverkar den min vardag? Är den säker? Många är frågorna som behöver svar.

Men hur bildar man kunskap om dessa frågor? Hur engagerar vi medborgare, skolan, folkrörelserna och civilsamhället till att utveckla sin digitala samhällskunskap? Ett bland flera svar kan stå att finna i det som kallas för makerkulturen.

Makerkulturen är en samtida kulturyttring som förenar traditionella hantverk och konsthantverk med teknologi och innovation. I makerkulturen är skapandet, uppfinnandet, fixandet, lagandet och experimenterandet av såväl fysiska som digitala saker ett centralt fokus. I makerrörelsen finner man de som engagerar sig i skapande med allt ifrån robotik, elektronik, 3D-printing, programmering till hantverk med material som exempelvis trä, textil, plast eller lera. Makerkulturen kännetecknas av en öppenhet och ett intresse för att dela sina tankar, innovationer, uppfinningar och konstruktioner. Det sker inte sällan genom globala communities på internet, där makers delar ”recept” på allt ifrån hur man skapar en träsked till hur man bygger ett automatiskt sprinklersystem i trädgården, eller en drönare med öppen mjukvara. Det finns också ett stort fokus på lärande och delande av praktiska färdigheter.

Makerkulturen är en arena där information om såväl vår fysiska värld och våra olika digitala miljöer samspelar och formar ny kunskap. På flera platser i Sverige som utomlands har biblioteket kommit att bli den plats där makerkulturen möter det offentliga. Där man genom skapandet av makerspaces ger rum för att bilda ny kunskap för och i vårt digitaliserade informations-samhälle.

Så vilka kunskaper behövs för att leva och verka i ett digitaliserat informations-samhälle?

Makerkulturen är, tillsammans med digital samhällskunskap, två svar bland många på den frågan.

CARL HEATH

Senior researcher på Interactive Institute, om makerkulturen

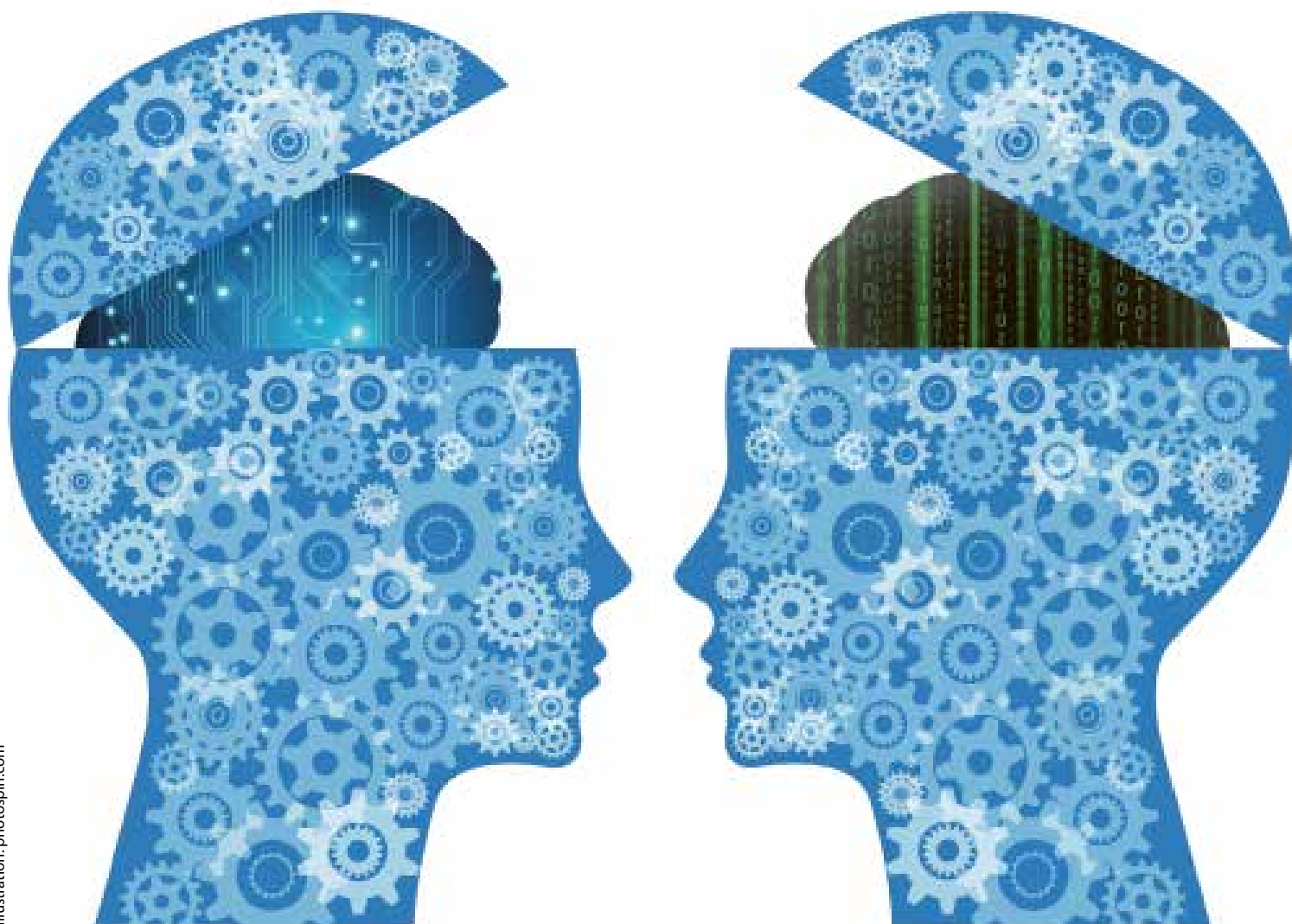

Illustration: photospin.com

Innehåll Nr 2 | 2016

Vår digitaliserade samtid

Under nytt namn och ny skepnad lyfter vi en av demokratins grundpelare

2

En demokratisk verkstad

Biblioteket i Vaggeryd förenar makerspace med gränslöst lärande

5

Nycklarna till framtiden

Förståelsen för maskinernas språk öppnar dörrar till framtiden

7

Ett gemensamt ansvar

Brit Stakston om digital kompetens i vår tid

9

En prisbelönt resa

Chalmers bibliotek är ett nav i forskningens landskap

11

Riktlinjer för framtiden

Om IFLAs uppdaterade riktlinjer för kompetensutveckling

13

Utblick

Kunskap stärker freden i Rwanda

14

Forskning i praktiken

Forskning som verktyg för lärande

18

En värld full av lärande

Danska Bibliotekarförbund om lärande

20

Läsfrämjande arbete med vuxna

Peter Björkman om att ha läsecirkel för läsovana vuxna

24

Profilen – Nya ingångar till opera

Hannah Griffiths gör fler delaktiga i det kreativa skapandet på GöteborgsOperan

26

Noll27 på plats...

...Engagemang för kunskap

Läxhjälp på biblioteket i Alingsås

30

Om jag hade ett bibliotek

Författaren Peter Ekberg i sitt bibliotek

31

noll27

BIBLIOTEKSMAGASIN NOLL27 GES UT AV KULTUR I VÄST SOM ÄR EN FÖRVALTNING INOM VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN. NOLL27 SKA FRÄMJA BIBLIOTEKSUTVECKLING GENOM ATT GE KUNSKAP, INSPIRERA, PROBLEMATISERA SAMT SKAPA DIALOG OCH DEBATT KRING BIBLIOTEK OCH AKTUELLA BIBLIOTEKSFRÅGOR.

KONTAKT	NOLL27
	KULTUR I VÄST 405 44 GÖTEBORG TEL: 031-333 51 00 REDAKTIONEN@NOLL27.SE
WEBBPLATS	NOLL27.SE
ANSVARIG UTGIVARE	FREDRIK SVEDEMYR
REDAKTÖRER	HELÉN ANDERSSON FREDRIK SVEDEMYR
REDAKTIONSRÅD	HELÉN ANDERSSON EVA FRED ÖRJAN HELLSTRÖM FREDRIK SVEDEMYR KERSTIN WOCKATZ
AD/ GRAFISK FORM & BILDHANTERING	KERSTIN STRÖMBERG
OMSLAG TRYCK	PHOTOSPIN.COM CELA GRAFISKA ISSN-NUMMER 1651-1271
ADRESSÄNDRING PRENUMERATION	NOLL27.SE PRENUMERATION@NOLL27.SE
INLÄSNING AV NOLL27	LARS.BRED@KULTURIVAST.SE

En demokratisk verkstad

TEXT OCH BILD: FREDRIK SVEDEMYR

Kunskap formas på olika sätt. Vissa blir klokare genom litterärförkovran. Andra kansaser en film på Youtube. På biblioteket i Vaggeryd förenas lärande och kreativt skapande när Slöjdklubben träffas.

En trappa ner har biblioteket sitt makerspace. 3D-skrivare och datorer delar rum med materiallådor, pennor, saxar och ståltråd. I ett rum bredvid, i det som en gång var ett sagorum, står några hyvelbänkar och på väggen hänger verktyg.

– Det finns en idé om att man längre fram kanske ska kunna låna hem en bormaskin. Makerspace-ytan blir lite anonym här nere i källaren och jag skulle gärna vilja att den var mer synlig. Men det är bra att ha den här typen av aktiviteter kopplat till bibliotek. Det fyller ett syfte på ett annat sätt, som ligger i linje med folkbildning och kunskap. Här behöver vi inte heller följa någon kursplan och man kan komma hit när man vill, säger Maria Eklind.

Återkopplar

Hon är utbildad hemslöjdskonsulent. Maria håller i Slöjdklubben och jobbar samtidigt som projektledare för projektet Kompetens och kraft – Makerspace på biblioteket. Idag har Slöjdklubben sin söndagsträff. Föräldrar och barn har just blippat sig in genom den meröppna dörren. Maria samlar sällskapet i det lilla snickeriet och delar ut små lappar, bitar av kork, faner och annat material ur en korg. Hon håller upp vad som ser ut som en liten sticka av trä.

– Det här är en potatissticka. Vet ni vad potatissticka är för något?

– För att kolla om potatisen är färdig, svarar ett av barnen.

På de små lapparna och bitarna har Maria skrivit ner ord som täljt, klippt, limmat eller andra ord som speglar det som barnen har gjort under tidigare träffar.

– Vi börjar med att prata om orden. Det blir en form av lärande och en förståelse för ordens koppling till en aktivitet, förklarar Maria senare.

Inne i ett angränsade rum har hon dukat upp med material. Ståltråd, pennor, pärlor och andra ingredienser i skapandets näringskedja. Mycket av det som står samlat på bordet kommer från Remida, ett återanvändningscenter som drivs av barn- och utbildningsförvaltningen i Vaggeryds kommun. De samlar in rest- och spillmaterial från olika företag, för att återanvända det i kommunens olika pedagogiska verksamheter.

– Det är viktigt med bra samarbete för att kunna bygga upp en makerspace. Det krävs både material och teknik för att hålla det vid liv, säger Maria vidare.

Hållbar tanke

Kopplingen till återvinning har också ett pedagogiskt värde i sig, eftersom mycket av det som driver Maria i hennes arbete med slöjd kretsar kring en tanke om hållbarhet.

– Slöjd handlar mycket om att ta makten över sitt eget liv,

Kreativitet Maria Eklind (tv) håller i Slöjdklubben på Vaggeryds bibliotek där barn och föräldrar träffas. Tillsammans får de både kunskap och kreativ näring. Nils Fransson och mamma Ingela Fransson pysslar hemma en del, på Slöjdklubben kan de utöka möjligheterna, lära av andra och få nya idéer:
 – Jag fick lite hjälp av mamma. Det bästa med att komma hit är att det så roligt, säger Nils Fransson.

att kunna göra saker på egen hand och kanske laga den där jackan när den går sönder. Vi behöver inte alltid köpa nytt och detta är en kunskap som minskar konsumtionssamhällets negativa effekter, säger hon.

Runt bordet är skapandet i full gång. En träplatta och några spik blir en utmärkt mall till en julstjärna i ståltråd. Andra ger vinylen en ny funktion.

– Jag tycker det är jättekul att pyssla. Jag brukar tänka ut en originell idé och så utvecklar jag den, säger Moa Svensson, som gjort ett bo till en liten tygfågel av en gammal LP-skiva.

– Det skulle egentligen bli ett bord, men nu fick det bli ett bo till min ”kraxa”. Den heter Franken, efter Frankensteins monster, berättar Moa vidare.

Skapa förståelse

Biblioteket invigde Skaparbibblan för drygt två år sedan. Mycket av tankarna bakom var att det inte bara skulle handla om 3D-skrivare och teknik, utan också om inslag som slöjd

och annat kreativt skapande. En av de bärande tankarna är just att dela med sig och ett gemensamt lärande i grupp.

– Grunden från början har varit att kommuninvånarna ska forma det här själva. Makerspace är ett väldigt öppet begrepp. Det blir lätt fokus på teknik, men det är så mycket mer. Det här med slöjd och textil har idag en betydligt större plats än vad vi trodde, säger Hanna Häljestig som jobbar med Skaparbibblan på Vaggeryds bibliotek

Hon har tidigare jobbat på Regionbibliotek Region Jönköpings län, med att utveckla makerspace som ett koncept för lärande.

– Skaparbibblan som projekt är avslutat och är numera en permanent del av biblioteket. Men sedan har det dykt upp andra projekt i kölvattnet, som vi ska jobba vidare med. Det är en demokratisk fråga att förstå hur saker fungerar, säger Hanna Häljestig. ■

Nycklarna till framtiden

TEXT OCH BILD: FREDRIK SVEDEMYR

Att lära sig ett språk kan öppna många dörrar. Det kan vara ett kliv in i nya världars möjligheter. Den som lär sig datorernas programmeringsspråk får nyckel till den digitala världens logik. Biblioteken öppnar dörren till framtidens medielandskap.

Vikten av att ha förståelse för hur en dator fungerar och vad som styr vår digitala vardag har ökat. Ett uttryck för detta är inte minst Skolverkets förslag till regeringen, om hur den digitala kompetensen och programmering kan förstärkas i undervisningen. Främst handlar det om att föra in programmering i ämnen som matematik och teknik.

– De lärare och forskare vi har tagit hjälp av i arbetet med vårt förslag anser att det är rätt väg att gå. Genom att programmering görs till en del i andra ämnen i grundskolan finns den direkta kopplingen till användningen. Programmering blir ett pedagogiskt verktyg i ämnet. I teknik handlar det till exempel om att lära sig hur programmering kan användas för att styra system, säger Olof Andersson, undervisningsråd på Skolverket.

Mycket handlar om att lära eleverna att använda programmering för att lösa problem och skapa en förståelse

för hur datorer styrs. Men skolan är inte den enda arenan för lärande. Utbildningsradion har satsat på en serie om programmering och biblioteken har sedan tidigare uppmärksammat behovet av programmering.

– Just nu pratas det mycket om programmering på många olika håll. Det har kommit en del böcker också, där handlingen bygger på förmågan att kunna kod och tänka logiskt.

Det är roligt när någon använder ett berättande i bokform för att skapa förståelse för programmering, säger Johanna Johansson, barnbibliotekarie på Göteborgs stadsbibliotek och som är en av dem som jobbar med programmering för barn på biblioteket.

Spänningens kod

En av böckerna i denna trend är serieromanen om Curly Bracket, som både är en berättelse och en utbildningsplattform på nätet. Bakom detta möte mellan teknik och läsning står författarna Johan

Wendt och Tor Moström, som båda själva har rötter i den ideella föreningen Kodcentrum, som lär barn och unga programmering.

På Göteborgs stadsbibliotek och andra bibliotek runtom i landet arrangerar man verkstäder i programmering. Inte sällan är det gratisprogrammet Scratch som är basen för att lära barn och unga knäcka maskinernas kod.

Språk Göteborgs stadsbibliotek kör barnhack för nio till tolvåringar. Det är ett sätt att introducera barn i ett av vår samtids viktigaste språk, programmering. Hanna Johansson (ner till höger) guidar tillsammans med kollegorna Rebecka Odin Ekström och Josefin Lindblom barnen i Scratch. Det är ett språk som är framtaget just för att skapa förståelse för hur datorer fungerar.

– Vi började i liten skala 2014. Nu kör vi barnhack för barn mellan nio och tolv år. Vi pratar om vad programmering är och varför det är bra att kunna, samtidigt som vi har praktiska övningar, säger Johanna Johansson.

I Scratch flyttar man små block. Varje block representerar ett kommando som talar om vad som ska hända på skärmen om exempelvis en liten figur krockar med ett gult streck. Det går att skapa små spel eller animerade sekvenser.

– Vi vill att första mötet med programmering ska vara lustfyllt och gör små spel och animerar berättelser tillsammans. Scratch är väldigt tacksamt eftersom det är så visuellt, berättar Johanna Johansson vidare.

Se verkligheten

Bakom det lekfulla uttrycket finns en djupare idé om vikten av att kunna känna till den ibland gömda koden och maskinernas grammatik.

– Det handlar inte bara om spel. Det är så mycket mer. Nästan allt som finns runtomkring oss är digitalt. Det är det viktigt att förstå vad som ligger bakom och styr. Detta är ett sätt att introducera programmering och väcka en nyfikenhet för den verklighet vi lever i, säger Johanna Johansson.

I relation till det som ibland kallas för ett vidgat textbegrepp, så är också kod ett språk som kan skapa berättelser.

– Det är inte bara spelet i sig. Vi pratar om karaktärer och hur man kan bygga upp ett berättande kring ett spel, fortsätter Johanna Johansson.

Frö för framtiden

Det juridiska ramverket för biblioteken och olika styrdokument tar fasta på det digitala lärandet. Här sker ett lärande i

olika riktningar. Vuxna lär barn och tvärtom, samtidigt som man också främjar det kollektiva lärandet.

– Ibland är det barnen som lär oss och vi måste vara ödmjuka för att dela och ta emot kunskap. Vi vill också lära barnen att samarbeta och lösa problem tillsammans, säger Johanna Johansson vidare.

Barnhack och andra liknande arrangemang kan fånga många aspekter av bibliotekens kärnuppgifter, lärande, medie- och informationskunnighet, läsning och en demokratisk utveckling.

– Vi talar mycket om digital delaktighet. Programmering är lätt att koppla till andra begrepp. Det är ett eget språk som är viktigt att känna till. Världen är digital och detta är ett sätt att kunna uttrycka sig och skapa delaktighet, säger Johanna Johansson. ■

noll27.se

Makerkultur i utveckling

Vaggerydvarblanddeförstabibliotekenattinrätta ettmakerspace–Skaparbibblan.Detsombörjade som ett projekt är nu en permanent del av verksamheten och utvecklas ständigt. Läs mer på vår webb om hur makerkulturen tar plats i integrationsarbetet.

Ett gemensamt ansvar

TEXT OCH BILD: HELEN ANDERSSON

Digitaliseringen av vårt samhälle är omfattande och vi påverkas alla dagligen av den. Det finns desomenar att den digitala utvecklingen kan jämföras med tiden då vi gick från bondesamhälle till industrisamhälle.

– Vi är mitt inne i den här utvecklingen och min utgångspunkt är att det är en bildningsfråga som ligger hos oss alla. För vi är ute på en gemensam resa där vi alla har ett ansvar att förstå mer av den digitala utvecklingen, säger Brit Stakston, mediestrateg, debattör och författare som har ägnat en stor del av sitt yrkesliv åt att fundera över digitaliseringens påverkan på samhället.

Det är en mörk novemberafton och jag träffar Brit Stakston på hennes kontor i centrala Stockholm. Utomhus blåser den snöblandade nederbörden sidledes och hon tar emot mig med varmt te och levande ljus på bordet. Brit Stakston har tillbringat dagen på Skolforum i Älvsjö och berättar hur spännande hon tycker det är att följa hur skolan tack vare digitaliseringen fått ett förlängt kollegium, att hon tycker det är en fröjd att se både skolchattar och rektorschattar som ett forum för utveckling. Och hon tror inte att tiden är långt borta när programmering blir ett ämne i skolan.

– En ökad digital förståelse, även om inte alla behöver kunna kodning, kommer att vara en otroligt central kom-

ponent för att klara ett yrkesliv och är jämförbart med att kunna läsa och skriva.

Digital kompetens

Brit Stakston ser positivt på digitaliseringen. Hon menar att den i stort är oerhört positiv för samhällsutvecklingen och ger oss bland annat möjligheten att visualisera, gestalta och förklara saker på ett helt nytt sätt. Samtidigt säger hon, börjar nu också mer negativa aspekter skönjas. Det finns ett gigantiskt informationsövertag bland de som tidigt förstått digitalisering. Detta märks tydligt bland digital opinionsbildning och det behövs till exempel ökad kunskap om hur vi kommer utanför filterbubblan. Och för att inte sitta i händerna på tekniken behöver vi en digital kompetens på en nivå där vi förstår med både ett programmeringsperspektiv och ett användarperspektiv.

– Utvecklingen har gått så fort att alla inte har hängtt med och de här kunskapsklyftorna kan vara en fara och därför har vi alla ett ansvar att se till att alla får tillräckligt med kunskap för att kunna delta i debatten.

I kölvattnet på den snabba digitala utvecklingen menar Brit Stakston att det följer en historielöshet. Hon kallar det barnsjukdomar och hon ger exempel på sådana i till exempel journalisters bevakning av både den senaste svenska valrörelsen och presidentvalet i USA. Här har medier urskilningslöst publicerat tweets och klipp som snurrar på nätet bara för att möjligheten finns och för att det är bråttom. Istället för att ge sig tid att kontrollera uppgifterna och utgå från journalistikens hantverk.

Förståelse Brit Stakston säger att hon vill hjälpa till att ta bort rädslorna kring digitalisering.

– Jag har en enkel pedagogisk utgångspunkt som är att du kan inte förändra något om du inte förstår. Vi måste alla vara väldigt aktiva och faktiskt se hur mycket positivt som finns.

– Mitt recept är bildning. Och i alla situationer, oavsett om du är journalist, förälder, bibliotekarie eller lärare så är vår grunduppgift lika viktig. Det är sättet vi gör det på som måste vara anpassat till en digital samtid. Och vi behöver förstå mer av hur det fungerar, vi behöver ifrågasätta och vi behöver göra det vi alltid har gjort; prata med varandra.

Globala nätverk

Ibland pratas det om den digitala nutiden som självförhärli-gande med ett starkt ego. Men Brit Stakston ser ingen konflikt mellan ett starkt ego och ett kollektiv. Hon ser snarare att det handlar om jagets möjlighet att hitta fler som liknar en själv. Att det är lätt att hitta sin flock på nätet. Som till exempel hur organisationer som Ung Cancer och Missing People uppstod utifrån enskilda behov och som snabbt växte och fyller ett behov när institutionerna inte är snabba nog.

– Det handlar om att i botten vara en trygg individ som när hen får de här digitala verktygen i sina händer kan göra väldigt mycket vid sidan av etablerade institutioner. Mycket är precis som tidigare men med nya möjligheter och nya och gamla strukturer behöver mötas för att lära av varandra. Och då blir det en bildningsfråga.

Digital kompetens handlar enligt Brit Stakston om för-mågan att ompröva det man gör idag med hjälp av ny teknik. Digitaliseringen ger också tillgång till global kompetens. Det ger också en större global förståelse av orättvisor som den ojämna resursfördelningen, som i sin tur ger ett gemensamt tryck på en utveckling av de här frågorna.

– När det är så enkelt att ta till sig allt som händer över hela världen blir det så tydligt. Och det betyder också att processen av att vilja förbättra sina livsvillkor går ännu snabbare. Vi ser också att den kollaborativa ekonomin blir allt starkare, hur vi löser saker tillsammans på nya sätt.

Digital filosofi

För ett par år sedan intervjuade Brit Stakston den amerikanske medborgarrättskämpen Jesse Jackson när han besökte Visby under Almedalsveckan. Som svar på frågan vad han trodde sociala medier hade kunnat betyda för honom och Martin Luther King på 1960-talet svarade han: ”The barriers would have come down sooner.”

– Och det är precis det, att det i dag handlar om att se styrkan i hur snabbt du kan gå från tanke till handling, hur du kan få tillgång till den globala kunskapen och vilka möjligheter det skapar.

– Jag tror att om man ska summera digitalisering så handlar det mycket om att gå utanför etablerade sätt. Att fundera över om det finns andra jag kan göra det här tillsammans med. Och man kommer att se att det finns andra. Att man löser saker tillsammans.

Brit Stakston tycker det är viktigt att betona att den digitala utvecklingen inte bara är en generationsfråga utan att vi är på en gemensam resa allihop. Att det handlar om både en bildningsfråga och om nyfikenhet och en lust att förstå. Förstå ytterligheter som de som är extremt positiva till nätet utveckling, men att också ha respekt för de som är mer skeptiska.

Hennes mission är att allt fler ska känna sig delaktiga i samhället och att det behöver säkerställas att alla har den kompetens som behövs för att verka i ett digitalt samhälle.

Om det finns någon digital filosofi tror hon det är viktigt att vara rädd för en historielöshet och att vara rädd för en samhällsutveckling som styrs från Silicon Valley. Att det är därför vi måste bli bättre på att utbilda.

– Den utvecklingen vi har och de möjligheter och utmaningar den ger, det är allas vårt ansvar att ordna. ■

En prisbelönt resa

TEXT OCH BILD: FREDRIK SVEDEMYR

Chalmers bibliotek blev tidigare i år utnämnt till Årets bibliotek. Det är ett stopp på en lång resa. Från nedskärningar i personalstyrka till nya ställningar och en tydlig strategisk roll i forskningens landskap.

Det doftar av nybakade bullar när biblioteks-
-chef Daniel Forsman tar emot i trappan
till Chalmers bibliotek.

– Vi har ett fik, där de bakar, säger han med ett försynt leende. Han haltar lite efter den senaste närkampsträningen. Men tillfälliga effekter av fritidens sysslor ska inte ses synonymt med verksamheten han leder. Den står på stadiga ben.

På årets bokmessa i Göteborg fick biblioteket fackförbundet DIKs utmärkelse Årets bibliotek. I motiveringen kan man läsa att det är "...ett föredömligt exempel på hur bibliotek kan vara en central strategisk och tillgänglig resurs för utbildning och forskning."

– Vi har frågat oss vad vi kan hjälpa till med och tar med oss det perspektivet i alla nya tjänster vi utvecklar. Vi har blivit en kunskapspridare av forskningsresultat och gör Chalmers mer synligt, säger Daniel Forsman.

En resa

Chalmers bibliotek har under den senaste tiden varit på resande fot. En resa som möjligen inte har någon slutdestination, men som har gett utdelning. En gång tidigare har tåget rullat förbi. Nu fick personalen äntligen stanna till och

sträcka på benen vid stationen Årets bibliotek.

– Vi är nog enda biblioteket som har varit nominerat två gånger. Det känns fantastiskt roligt att vi tog hem priset den här gången. Vi fick en ny organisation för två år sedan och har gått från individuella ansvarsområden till att jobba i grupper. Vi jobbar också mer agilt och försöker hela tiden tänka hur vi kan utveckla oss. Det har bitvis varit en tuff resa, berättar Daniel Forsman.

Som ett led i det arbete som nu har satt ett diplom på väggen har Chalmers bibliotek jobbat mycket med att sätta användarna i fokus i olika typer av behovsanalyser. Det är något som genomsyrar det fysiska rummet, såväl som det digitala biblioteket. Tillsammans med en byrå har de designat webben utifrån en fiktiv David, som ska skriva sitt examensarbete.

– De flesta forskare har lättare att orientera sig i databaser och digitala resurser. Om vi tittar på vilka som mest använder vår webb så är det studenter i den här fasen, förklarar Daniel Forsman.

Verka men inte synas

Samtidigt har biblioteket inte bara en webbplats, utan jobbar med olika webbplatser för olika målgrupper. Det centrala är att i varje sammanhang nå fram till ett tydligt slutresultat för användaren. Det betyder att det är inte alla som är medvetna om att det är biblioteket som ligger bakom en given sida eller tillgängliggörandet av exempelvis en vetenskaplig artikel på nätet.

– När det gäller informationsförsörjning verkar vi mer i det dolda. Om biblioteket dyker upp som en mellansida

skapar det bara frustration. Som användare vill du komma direkt till texten, säger Daniel Forsman.

I bibliotekskretsar finns det inte sällan en vilja att synliggöra biblioteket och dess resurser. Någon kan möjligen tycka att det känns en smula motstridigt att inte skylta med bibliotekets digitala arbete.

– Vi ska verka där det gör störst nytta. Min filosofi är att om vi gör rätt saker kommer vi få uppmärksamhet ändå. Sedan ska vi hela tiden prata om biblioteket och berätta vad vi gör, säger han vidare.

Men det handlar inte enbart om att hitta fram till en artikel på nätet. Tillgängliggörandet av vetenskapliga texter och information ligger också i linje med hur biblioteket arbetar med den fysiska lärmiljön.

– När det gäller undervisning, vill vi lära människor hur de kan använda forskningsinformation. Vi lägger fokus på hur informationen kan värderas och användas i vetenskapliga sammanhang, fortsätter Daniel Forsman.

Olika lärmiljöer

Biblioteket har ett uppdrag att vara ett stöd för lärarna. Det handlar om att biblioteket ska kunna vara ett stöd för digitala verktyg i såväl forsknings-, som undervisningssammanhang. Som ett led i uppdraget har också biblioteket ett antal ITK-pedagoger anställda.

– Bibliotekarier är mycket av generalister och försöker ibland göra saker som andra är experter på. Många gånger klarar de sig också. Men för att det ska bli riktigt bra behövs kompetens. Vi försöker samtidigt jobba tvärsektoriellt och på så vis få till en kunskapsöverföring i organisationen, säger Daniel Forsman.

I gränslandet mellan fysiska och digitala klassrum driver också biblioteket, tillsammans med forskare och lärare på Chalmers, ett antal så kallade MOOCs (Massive Online Open Course), storskaliga öppna nätbaserade kurser i lite grov översättning.

– Nu är hypen över och det har inte omkullkastat allt i undervisningsvärlden. Den stora vändpunkten för det här skulle vara om arbetsmarknaden accepterade självinläring. Men de flesta arbetsgivare kräver fortfarande en formell examen. För oss är det ett sätt att jobba med goda exempel och driva ett förändringsarbete. Forskning visar att olika metoder för inläring ger goda resultat. Den här typen av ”blended learning” är en del, säger Daniel Forsman vidare.

En större nytta

Efter en period av nedskärningar har nu Chalmers bibliotek hämtat sig. Man gick för några år sedan från 70 till 40 anställda. Idag är det 61 anställda på biblioteket. Mycket av åter-

Bibliotekschef
Daniel Forsman

hämtningen har just handlat om att sätta biblioteket i en strategisk position och som en integrerad del av både forskning och undervisning. Det är ett arbete som nu gett pris och som också skapar nya insikter om forskningens nytta.

– Hur mäter man forskningens betydelse för samhället? Vi har samlat och analyserat data. Det handlar inte enbart om hur många gånger någon blivit citerade i olika vetenskapliga tidskrifter. Istället kan vi titta på hur många samarbete forskningen genererat. Vi tar fram rankinglistor utifrån olika parametrar och kan leverera ett bra diskussionsunderlag till Chalmers. Det finns mängder av data i samhället.

Det handlar om att använda bibliotekariekompetensen på andra områden än bara litteratur, säger Daniel Forsman. ■

fakta

CHALMERS BIBLIOTEK

Tre fysiska enheter:

Huvudbiblioteket, Campus Johanneberg

Kuggen, Lindholmen

Arkitekturbiblioteket, A-huset Chalmers

Ett digitalt bibliotek med 471 miljoner elektroniska resurser

Anställda: 61

Antal fysiska besök totalt 2015: 473 639

Antal digitala besök huvudwebbplatsen 2015:
1 509 492

En stor del av berättelsen om Chalmers bibliotek och arbetsmetoder finns samlad på:
stories.lib.chalmers.se

AGILT ARBETSSÄTT

Arbetet bygger på delleranser. Utvärdering och förbättring av planer och metoder sker löpande enligt ett schema.

En strävan är att skapa ändamålsenlig och användarcentrerad utveckling genom ett nära samarbete under hela utvecklingstiden.

Man formulerar tidigt mål och visioner, istället för att arbeta mot hårda och detaljerade tekniska krav.

Det agila synsättet tar fasta på att det oftare är människor och kommunikation, snarare än verktyg och formella dokument som löser problem under utvecklingsarbetet.

Källa: Wikipedia

Riktlinjer för framtiden

TEXT OCH BILD: HELÉN ANDERSSON

IFLAssektion för fortbildning och lärande har uppdaterat sin riktlinjer för kompetensutveckling. I januari påbörjas en översättning av dem till svenska.

Uppdateringen av IFLA Guidelines for Continuing Professional Development: Principles and Best Practices godkändes i våras och finns redan på IFLAs webbplats. Det är en omfattande lunta med en väldigt lång innehållsförteckning där det framgår att riktlinjerna vänder sig till olika målgrupper som biblioteksorganisation, medarbetare eller chef.

– Det viktigaste med riktlinjerna är att man kan använda dem inom sin egen verksamhet och se hur man kan jobba mer strategiskt med kompetensutveckling, säger Catharina Isberg, chef på Helsingborgs stadsbibliotek och en av två ordförande i IFLA Continuing Professional Development and Workplace Learning Section.

För att inte gå vilse i riktlinjerna tipsar Catharina Isberg den intresserade om att börja med sammanfattningen för att sedan rikta in sig på de bitar som är angelägna för den egna verksamheten och titta på de delar som handlar om hur man jobbar med olika metoder.

– Som arbetsgivare tycker jag att det är viktigt att titta på de delar som handlar om arbetsgivaren och de delar som handlar om de som ska utbildas. Och, tillägger hon, det viktigaste för den som ska utbildas är att det står att jag själv har ett ansvar för min egen kompetensutveckling.

Allting kostar

Av IFLAs guidlines för fortbildning framgår tydligt att kompetensutveckling inte bara handlar om att gå en kurs, utan att det handlar om att göra en analys över verksamhetens utmaningar och behov och om att rekrytera in kompetens och att upprätthålla och utveckla den kompetens som finns. Riktlinjerna är också väldigt konkret när det handlar om budget och arbetstid. Den rekommenderar att minst en halv till en

procent av verksamhetens budget ska läggas på kompetensutveckling, och att tio procent av arbetstiden ska ägnas åt den samma.

– Det är en hög siffror men vi borde sikta mot den. Med tanke på bibliotekens förändrade roll och om vi ska uppnå

bibliotekslagens krav måste det till en förståelse för att det kostar. Allting kostar, konstaterar Catharina Isberg och menar att det alltid finns en risk att i svåra tider lägga ner kompetensutveckling och det är det farligaste vi kan göra om vi vill ha en livskraftig verksamhet och en lärande organisation.

– Det är viktigt att säkra så jag tycker vi ska sikta på de där procenten. Det är också viktigt att i kompetensutvecklingstiden ingår även den tid som läggs på kompetensutveckling i det dagliga arbetet.

Nationell workshop

Med riktlinjerna vill IFLAs sektion för fortbildning och lärande säkra bibliotekens framtid och utveckling. För att sprida kunskap och kännedom om riktlinjerna i Sverige kommer det därför under våren att erbjudas en nationell studiedag eller workshop.

– Vi vet inte riktigt när eller var det blir. Det kan också bli en workshop på vårens Biblioteksdagar, säger Catharina Isberg som vill poängtera att genom att jobba med riktlinjerna visar verksamheten att man menar allvar när vi säger att personalen är vår viktigaste resurs.

– Vi vill sätta lampan på att det är en viktig fråga. För om inte personalen hänger med i utvecklingen kommer inte verksamheten vidare heller, vilket i slutändan kommer att påverka alla biblioteksanvändare. ■

Kompetensutveckling Catharina Isberg hoppas att de uppdaterade riktlinjerna ska användas och implementeras i bibliotekens verksamhet.

– Kompetensutveckling handlar om huruvida vi ska utvecklas eller inte och i besparingstider är det ännu viktigare.

RWANDA

TEXT OCH BILD: JOAKIM RÅDSTRÖM

Sidas forskningsstödprogram Research Training Partnership Programme organiserar forsknings-
samarbeten med lärosäten i en rad olika utvecklingsländer. Bibliotekshögskolan i Borås är till-
sammans med biblioteket vid Blekinge Tekniska Högskolan involverat i programmet för Rwanda.

Sverige bidrar till livsviktig kunskap

TEXT OCH BILD: JOAKIM RÅDSTRÖM

Rwanda har haft djupt tragiska upplevelser i och med folk mord och kolonisering. Närlandet nuresersiguran är det med starkt fokus på jämlik tillväxt, utbildning och lärande för alla. Bibliotekshögskolan vid Högskolan i Borås, BHS, stödjer utvecklingen genom ett nära samarbete med rwandiska samarbetsparter.

Folkmordet har påverkat alla sektorer, inklusive utbildning. Några av mina lärare dog i denna tragedi. Men efteråt påbörjade vi återuppbyggnaden; gick vidare, säger Berthilde Uwamwezi, doktorand i biblioteks- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan i Borås, BHS.

Jag träffar henne på en restaurang invid Hotel Classics lummiga hotellträdgård i distriktet Kicukiro i Rwandas huvudstad Kigali. Servitörer i skjorta och fluga tar upp beställningar vid borden, medan vattnet från parkfontänen porlar rogivande. 22 år tidigare dödade enbart i detta distrikt tiotusentals människor. Med machetehugg, gevärskulor och vad som stod till buds. En stark överklighetskänsla infinner sig snabbt.

Berthilde Uwamwezi befinner sig under några månader i sitt gamla hemland Rwanda för fältarbete. Hennes Fjällräven ryggsäck, inköpt i Sverige, står stadigt parkerad invid vårt bord, packad med hennes laptop och fältanteckningar. Hon väntar på nytt inresevisum till Sverige, men det har dröjt på grund av den för närvarande stora belastningen på svenska migrationsmyndigheter. Född och uppvuxen som rwandier längtar hon ändå nu tillbaka till Sverige där doktorandstudierna och hennes medföljande familj finns för henne.

– I början kände jag mig ensam i Sverige. I Rwanda frågar alla en hur man mår på dagarna, medan det kunde gå en hel dag utan att någon gjorde det i Borås. Men med hjälp av doktorandvänner, handledare och universitetspersonalen blev jag integrerad.

Samarbete

Det går än så länge inte att forska inom biblioteks- och informationsvetenskap i Rwanda. Därför genomför Berthilde Uwamwezi sin forskarutbildning i Sverige inom ramen för Sidas forskningsstödprogram Research Training Partnership Programme. Genom programmet kan högskolor och universitet söka bidrag för gemensamma forskarutbildningsprojekt som ska skapa förutsättningar för forskning i samarbetslandet. Det vill säga, inte bara forskarutbyten och uppbyggnad av utbildning ingår, utan även mer övergripande, strategiska element.

Research Training Partnership Programme har organiserat forskningssamarbeten med lärosäten i en rad olika utvecklingsländer som Rwanda, Bolivia, Uganda, Tanzania och Moçambique. BHS är tillsammans med biblioteket vid Blekinge Tekniska Högskola, BTH, involverat i programmet för Rwanda som från den svenska sidan koordineras från Linköpings universitet.

Veronica Trépagny är samordnare för internationalisering på BHS med samordningsansvar bland annat för högskolans samarbete med Rwanda. Hon berättar att fokus för samarbetet just nu ligger på att bygga upp universitetsbiblioteken vid Rwandas stora och enda statliga universitet, University of Rwanda.

– Men, tillägger hon, det finns superstora utmaningar. När vi skulle gå ut och anta doktorander fanns det bara sex personer med en masterexamen som kunde komma i fråga.

Berthilde Uwamwezis doktorandstudier är därför ett litet, men viktigt, steg på en tusenmilafärd. Hennes individuella vidareutbildning inom biblioteksvetenskap i Sverige kan på sikt ge betydelsefull kunskapsuppbyggnad på ett större, mer allmänt plan i Rwanda. Något som, sett i ett större sammanhang, kan ha livsviktig betydelse i ett tidigare folk mordsdrabbat land där okunskap och hatpropaganda tilläts härja fritt.

– Det finns en tanke att vi bidrar till den kritiska massan, klagör Veronica Trépagny. Det behövs fler med en examen och fler som har doktorerat i ämnet för att Rwanda på sikt ska bli oberoende av oss. För det här ska ju vara ett uthålligt, hållbart samarbete.

Utmaningar

Fler individer som Berthilde Uwamwezi behövs onekligen. Det gäller dessutom inte bara behovet av människor som genomför högre studier, i ett land som Rwanda finns många mer grundläggande utmaningar dessförinnan. Läskunnigheten i landet är låg. Enligt Rwandas statistikinstitut låg den år 2012 på endast 68 procent och då hade ändå siffran gått upp från 64 procent tio år tidigare.

– Vi ser ett ganska stort gap mellan vad vi ska bygga upp och vad som finns i form av människor med relevant utbildning, förtydligar Veronica Trépagny. Men det är ju uppbyggnaden av sådan kompetens vi finns där för att stötta.

Förhoppningen är dock att det i framtiden ska gå just att utbilda sig till magister i biblioteksvetenskap i Rwanda. I dagsläget finns annars bara några enkla diplomutbildningar, utbildningar till skolbibliotekarie och liknande.

– Vi är av den bestämda uppfattningen att det kommer att behövas en form av utbildning i landet. Och nu har en vicerektor vid University of Rwanda i ett officiellt sammanhang uttalat att man har sett ett behov av att starta en utbildning i biblioteks- och informationsvetenskap i landet. Och det är ju jättekul, säger Veronica Trépagny som gärna ser att Högskolan i Borås är med och bidrar till uppbyggnaden av en sådan utbildning, men att det än så länge inte finns några konkreta planer.

fakta

Huvudstad: Kigali

Statsskick: Republik; president Paul Kagame

Befolkning: 11 262 564 (Sverige: 9 920 881)

Yta: 26 338 km² (Sverige: 450 295 km²)

Språk: Kinyarwanda, franska och engelska är officiella språk.

Rwanda drabbades hårt av folkmordet på minoritetsfolket tutsierna 1994, där cirka 800 000 människor, tutsier och moderata hutuer, mördades. Efter 1994 har Rwanda satsat mycket medvetet på att bygga upp landet genom att förbättra villkoren för näringslivet och främja tillväxt. De satsar också starkt på att minska spänningar mellan olika folkgrupper, öka utbildningsnivån och även uppmuntra universitets- och högskoleutbildning.

Avsaknaden av utbildningar inom konkreta, viktiga, professioner är ett stort problem i många afrikanska länder. Christian Benimana, en arkitekt som jag möter på ett café i centrala Kigali, pekar till exempel på hur stor bristen på utbildade är inom hans yrke.

– Enbart Italien har fyra gånger så många arkitekter och designers som hela den afrikanska kontinenten, säger han och berättar att han själv utbildade sig i Kina.

Afrikaner som likt Berthilde Uwamwezi och Christian Benimana har en dröm om att vidareutbilda sig inom ett särskilt område, får på detta sätt i nuläget ofta söka sig långt bort och även Berthilde Uwamwezi har, förutom sin pågående forskarutbildning i Sverige, också andra utländska studierfarenheter.

– Jag påbörjade mina universitetsstudier här i Kigali, och tog sedan på distans mina kandidat- och magisterexamen i Senegal. Min dröm är en avdelning eller en skola för biblioteks- och informationsvetenskap i Rwanda, säger hon.

Ökad publicering

Universitetsbibliotekarien vid University of Rwanda, Robinah Namuleme, är doktor i biblioteksvetenskap och dessutom team leader på den rwandiska sidan för samarbetet med BHS. Jag möter henne och hennes ställföreträdare Marguerite Umubyeyi på universitetets campus för ekonomi- och handelsstudier där Marguerite Umubyeyi berättar att hon haft konkret och praktisk nytta av det pågående samarbetsprogrammet.

– Jag har gått kandidatprogram upp till magisterprogram i biblioteksvetenskap, säger hon.

– Programmet handlar bland annat om kapacitetsuppbyggnad för bibliotekspersonalen för att hjälpa forskarna att öka tillgången till e-resurser, och att titta på att integrera och harmonisera universitetets bibliotekstjänster, tillägger Robinah Namuleme.

Båda kvinnorna är nöjda med det hittillsvarande samarbetet och ser gärna att det förlängs och breddas till fler områden. För behoven är stora. Och det kan tyckas vara ett mycket långsiktigt jobb att bygga upp bibliotek och biblioteksforskning i ett fattigt land som Rwanda. Men faktum är att Bibliotekshögskolans och BTHs samarbete med Rwanda redan har burit tydlig frukt. En oberoende utvärdering från 2014 som beställts av Sida fann till exempel att förbättrade bibliotekstjänster och IT-infrastruktur med stöd från Sverige varit av central betydelse för Rwandas uppgång i antalet publiceringar i internationella forskningstidskrifter.

Lägg till detta innebörden i att bygga upp ett lands informationsinstitutioner, inklusive biblioteken, och betydelsen av samarbetet med Bibliotekshögskolan i Borås kan bli stort för folkmordshärjade Rwanda.. ■

Forskning i praktiken

TEXT OCH BILD: HELÉN ANDERSSON

I en föränderlig omvärld finns många behov av en nutidsanpassning av biblioteken. I takt med denna utveckling har det skett en attitydförändring på biblioteken när det gäller synen på forskning och samverkan med forskare.

Cecilia Gärdén, universitetslektor på Bibliotekshögskolan i Borås, har de senaste åren varit följeforskare i flera biblioteksprojekt och hon ser ett tydligt ökande intresse av att använda forskningsmetoder och forskningsresultat för att utveckla den egna biblioteksverksamheten.

– Det kommer mycket mer förfrågningar till oss inom forskningsområdet om följeforskning, om utvärderingar och om föreläsningar. Biblioteken vet mer om vad forskningen håller på med och man har insett att det på flera sätt är användbart som verktyg för lärande.

Följeforskning

Ett resultat av ett annat sätt att tänka kring utvärderingar, exempelvis på europeisk nivå, är att man numera ofta använder följeforskning som metod under pågående projekt. I stället för att utvärdera efter avslutat projekt följer forskaren projektet från start till mål och speglar kontinuerligt vad hon eller han ser.

– När man kommer utifrån, från forsknings- och utbildningshållet, ser man saker som man inte alltid ser när man agerar i vardagen, säger Cecilia Gärdén och berättar om ett av de stora projekt hon följt där alla yrkeskategorier på biblioteket bland annat kontinuerligt fick fylla i utvärderingar om vad de lärt sig och hur de skulle föra det vidare till sina

kollegor.

– Det handlar om att reflektera och föra in tanken om lärande med en gång. Och när man får den konkreta frågan; Hur ska du sprida det du lärt dig idag? får man också förhoppningsvis ett mer organisatoriskt lärande.

Lärande organisation

Ett sätt att skapa en lärande organisation kan vara att jobba enligt 40/20/40-modellen där den som ska åka på en konferens eller ta del av en föreläsning lägger stor del av sin tid på förberedelser, där själva konferensen eller föreläsningen är den minsta delen och där efterarbetet får ta lika mycket tid som förberedelserna.

– Om bibliotekspersonalen jobbar med sådana här modeller jobbar de med förankring på annat sätt och fler blir involverade på biblioteket. Det handlar mer om organisationsutveckling än om individuellt lärande och att det är kul att åka på konferens, säger Cecilia Gärdén.

Att ha och skapa en kultur på biblioteket där man kontinuerligt delar med sig av det man lär sig och tänker på sin organisation som en lärande organisation gör, tror Cecilia Gärdén, att det blir svårt att agera på annat sätt och att det sprider ringar på vattnet. Men det handlar inte bara om verksamhetsutveckling och förändring. Det handlar också om kvalitet, om att lära sig och om att bli bättre på det man håller på med. Att sprida goda exempel, att föra goda samtal och vad man gör med den kunskap man har.

– Det kan vara trögt att få till lärande i den egna organisationen och man kan behöva hjälp med att komma igång, få lite verktyg. Till stor del är det chefsansvar att genom att till exempel avsätta budget eller ge någon ett formellt uppdrag för att göra såväl ett formellt som ett informellt lärande möjligt.

Förhållningssätt Cecilia Gärdén menar att ett kritiskt förhållningssätt är synnerligen viktigt i ett förändringsarbete.

– Ibland kan man säkert känna att "kan vi förändra klart nu så vi får arbeta". Men den tiden är förbi och man får lära sig att det är så arbetslivet ser ut.

Metoder

Det finns idag en del metoder och verktyg för lärande som inte är svåra och som inte kostar extra pengar. Metoder som kan ta tid, men jämfört med insatsen mot vad man får ut enligt Cecilia Gärdén är värt det. Många bibliotek har redan arbetat med metoder som tidskriftsklubbar, twinning och kollegiala observationer. Biblioteken kan också använda forskningsmetoder som fokusgruppintervjuer och de kan använda forskningsresultat som till exempel ny forskning om läsförbättringsmetoder för barn.

– Att reflektera och ha ett analytiskt och kritiskt förhållningssätt är synnerligen viktigt i ett förändringsarbete. Och ett kvalificerat arbete kräver att du fyller på din egen kompetens med jämna mellanrum. För du vill väl vara bra på det du gör och det måste ju vara bättre och roligare att kunna vara med och påverka själv än och vänta på att chefen ska tala om för dig vad du ska göra. Så kan det rimligtvis inte fungera i en lärande organisation. Bibliotekarier har ju hög utbildning och är dessutom experter på att söka information. ■

Kort och gott

Ny bibliotekskonsulent på Kultur i Väst

Cecilia Gärdén kommer från och med 1 mars 2017 att arbeta som konsulent på Kultur i Väst med inriktning mot bibliotekens lärande och verksamhetsutveckling.

Cecilia Gärdén är nu verksam på Bibliotekshögskolan i Borås som universitetslektor inom forskningsområdet Informationspraktiker med fokus på informationssökning, informationskompetens och lärande.

Tio miljoner till biblioteksverksamhet för nyanlända

Kulturrådet har fördelat tio miljoner kronor till biblioteksverksamhet för nyanlända och asylsökande. Tanken är att stärka bibliotekens roll som demokratiska arenor där människor med olika bakgrund kan mötas, ta del av kunskap, litteratur och kultur. 51 projekt från 21 län har tilldelats stöd av Kulturrådet.

Skaraborgsbiblioteken i gemensamt biblioteksdatasystem

Nyligen fattade bibliotekscheferna på biblioteken i Skaraborg ett enhälligt beslut att välja Open source-systemet Koha som gemensamt biblioteksdatasystem.

– Vi är inte först men vi blir störst eftersom vi är åtta bibliotek som gör gemensam sak, säger bibliotekscheferna i ett pressmeddelande.

Biblioteken i Skaraborg består av bibliotek i Hjo, Karlsborg, Tibro, Mariestad, Töreboda, Gullspång, Tidaholm och Skövde. Det nya biblioteksdatasystemet beräknas vara i drift 2018.

Ny generaldirektör

Regeringen har utsett Magnus Larsson till ny generaldirektör för Myndigheten för tillgängliga medier, MTM. Han tillträdde tjänsten den 1 september. Magnus Larsson kommer närmast från en tjänst som generaldirektör för Myndigheten för press, radio och tv. Tidigare generaldirektör på MTM, Roland Esaiasson, gick i pension sista augusti.

E-tjänster för bibliotek

Att hantera biblioteksärenden på webben är den mest använda bland kommunernas digitala tjänster. Tre av tio har nyttjat tjänsten på nätet för sina biblioteksärenden, det visar en ny undersökning från Visma genomförd av Sifo under oktober 2016.

En värld full av lärande

TEXT OCH BILD: HELEN ANDERSSON

När danska Bibliotekarieförbundet nyligen hade sin fackliga kongress i Nyborg på Fyn, samlades ett par hundrabibliotekarier för att diskutera ämnet lärande i fokus.

Vartannat år kallar det danska Bibliotekarförbundet till Fagligt Landsmöde, facklig kongress, där förutom sedvanliga fackliga frågor och en festkväll, också ingår en inspirationsdag med aktuellt tema. Årets tema var lärande och fokus låg på begreppet lärande och på lärandeprocesser.

– Vi hoppas att dagen ska inspirera och ge energi till rollen som lärande bibliotekarie där vi som yrkesgrupp kan spela en viktig roll i framtiden. Både när det handlar om det formella och om det informella lärandet, säger Tine Jörgensen, ordförande i danska Bibliotekarförbundet.

Öppen skola

I Danmark har bibliotekarierna på folkbiblioteken fått en delvis ny och förändrad roll när en ny dansk folkskolereform infördes år 2014. Förutom att elever i danska folkskolan har fått längre skoldagar, innebär den nya skolreformen också att skolan ska vara mer utåtriktad och samarbete med omgivande verksamheter som till exempel musikskolor och bibliotek.

Resursbrist Alla bibliotek i Danmark har idag inte tillräckligt med resurser för att möta behoven i folkskolan.

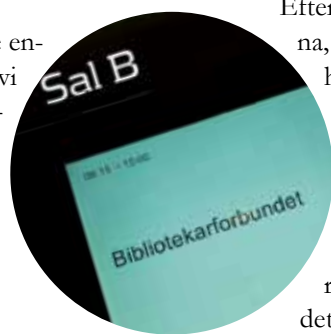
– Inom Bibliotekarförbundet diskuterar vi just nu vad som händer med servicen till andra biblioteksbesökare när bibliotekarien försvinner till skolan, säger Tine Jörgensen.

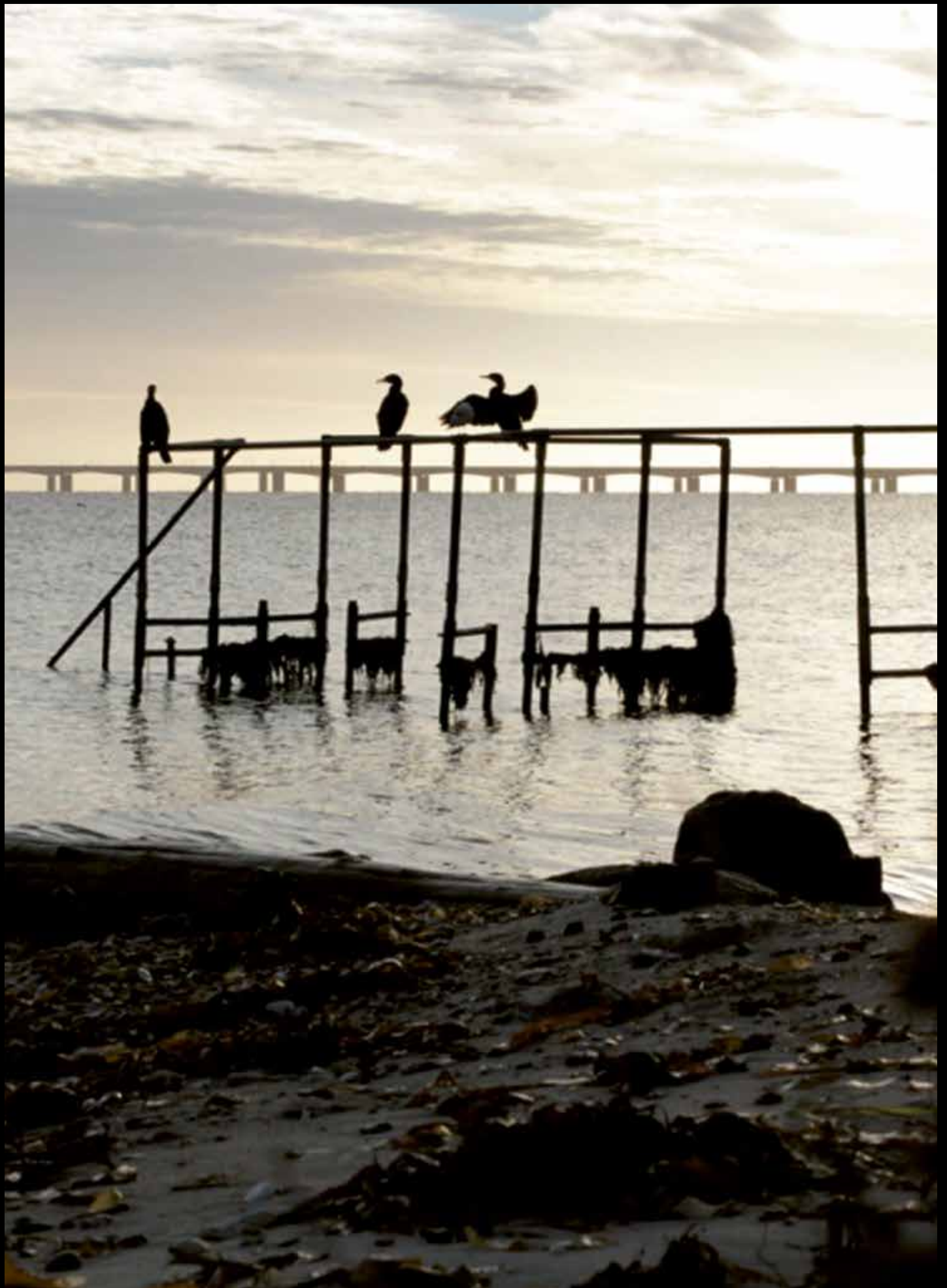
– Folkskolan och folkbiblioteken har alltid samarbetat. Men nu har lärandet fått ett lyft också i förhållande till folkbiblioteken som ska bli en del av undervisningen. Vi ska inte vara skollärare, men vi måste förhålla oss till lärandebegreppet och vi har börjat prata om lärande på ett nytt sätt, säger Tine Jörgensen.

Efter två år är samarbetena igång ute i kommunerna, men, säger Tine Jörgensen, det är svårt att hitta sätt att samarbeta på och hon efterlyser tydligare signaler och konkreta insatser från politiskt håll.

– Det här är ju ett samarbete som är givande för båda parter men det måste finnas en organisatorisk vilja och det måste finnas resurser. Samtidigt menar Tine Jörgensen att det är en god tanke att bibliotekarierna inte sitter på biblioteket och väntar på barnen.

– Det är bra att vi är ute och är en resurs för barn i deras miljö. Bibliotekarien är ju en vuxen som inte har något med undervisningen att göra, en vuxen som barnen kan komma till utan egentlig anledning. Och det vill vi värna. ■

Naturligast i världen

TEXT OCH BILD: HELEN ANDERSSON

En av kongressens huvudtalare var Hans Henrik Knoop, lektor vid Danmarks Institut för pedagogik och uddannelse på Aarhus universitet. I sitt föredrag berättade han bland annat om förutsättningarna för lärande som han menar är det naturligaste i världen och där barns fria lek är en bra förebild och något som måste tas på allvar.

Lärande är frivilligt och naturligt. Människan skulle protestera om de inte lärde sig något och vuxna har, precis som barn, behov av förnyelse och lek och att hålla huvudet i gång, säger Hans Henrik Knoop och gör en liknelse med ordspråket ”Man slutar inte leka för att man blir äldre, man blir äldre för att man slutar leka.”

– Det handlar om att kombinera lek och lärande. Man ska diskutera läsupplevelser mer och ta med det i läroprocessen. Det gör läroprocessen mer effektiv och psykologiskt stärkande så att du får lust att lära om och om igen.

Hans Henrik Knoop menar att om vi trivs och har lust vill vi lära och lära om igen, och att biblioteken med enkla medel kan hjälpa till med detta.

– Genom att se till att folk är trygga, att estetiken är inbjudande och att funktionaliteten har hög kvalitet skapar du förutsättningar för att folk vill lära. Men du måste ta hänsyn till skillnader mellan grupper och se deras olika behov.

Yin och yang

I Danmark är Hans Henrik Knoop bekant för många genom sin bok om positiv psykologi. En bok som handlar om att

Poäng Hans Henrik Knoop menar att lärande och trivsel är två sidor av samma sak. Att du har det bättre om du lär dig något än om du inte gör det.

– Det är världens enklaste poäng: Du presterar bäst när du har det bra.

fokusera på det positiva framför det negativa, och där ett viktigt budskap är att vi behöver fokusera mer på de bra sakerna i livet och på hur vi kan trivas. Lite likadant diskuterar han om lärande där han hävdar att både när vi är intresserade och glada eller när vi är pressade och har problem, så är lust och lärande det ideala.

– En bra läroprocess som yin och yang där både mål och medel är lika viktiga. En bra läroprocess är också en erfarenhetsresa där en passande osäkerhet ger spänning. Du ser det tydligt i dataspel där det finns olika svårighetsgrader. Det är en delikat balans där du är fokuserad, har kul och där det sker ett lärande. Det blir extremt tydligt att lärande och trivsel är två sidor av samma sak. ■

noll27.se

Skolinspektionen granskar

Skolinspektionen är en av åtta myndigheters om på initiativ av Kungliga Biblioteket, KB, nyligen bildade en myndighetsövergripande skolbiblioteksgrupp. Läs om skolinspektionens arbete på noll27.se

Optimalt lärande

TEXT: HELEN ANDERSSON

Dendanskeorganisationskonsulten Jesper Mathisen är en flitigt inhyrd konsult som tränar projektledare och andra i att lära och att sprida kunskap. Till exempel höll han under danska Bibliotekarieförbundets landsmöte, en workshop för danska bibliotekarierna om hur de ska bli duktiga i lärande och hur de kan arbeta med undervisning på lite annorlunda sätt. Noll27 bad Jesper Mathisen dela med sig av några av sina tips.

Hur ser en optimal inlärningsituation ut?

Det korta svaret är att den optimala inlärningsituationen är anpassad till sin kontext, sitt sammanhang. Varje undervisningssituations innehåll och form bör utformas och baseras på sammanhanget och då är sammanhanget förstås mål, deltagare, omgivning och dig själv.

Om målet är att deltagarna ska utbildas till något eller lära sig något speciellt, tar det tid och det kräver en ganska enhetlig kompetens bland deltagarna och en omgivning som ger möjligheter att träna antingen i simuleringssystem eller i verkligheten. Om det till exempel är ett it-system måste du som är lärare och ger feedback vara expert.

Om deltagarna bara behöver förstå något kan du ha en dialog om innehållet. Det ställer inte samma krav på sammanhang, omgivning eller på dig som lärare.

Bibliotekarierna som deltog i din workshop under Landsmötet fick bland annat leka viskleken. Du kopplar ofta lärande till fysisk aktivitet. Kan du utveckla.

Kroppen minns. Du kommer bättre att komma ihåg själva poängen, det du vill lära dig eller komma ihåg, om det är kopplat till en fysisk upplevelse. Och om den fysiska upplevelsen har gett dig en märkbar känsla som till exempel glädje,

rädsla, frustration eller spänning, då är det ännu bättre.

Till och med att rita, teckna istället för att anteckna kan göra att du minns bättre.

Vad ska en föreläsare tänka på för att åhörarna ska komma ihåg det du säger?

Det finns många tips!

- Se till att skapa kontakt. Om de tycker om dig kommer de att komma ihåg mer.
- Berätta historier.
- Variera och involvera. Vi lär oss på olika sätt så ju fler sätt du kan förmedla ditt budskap desto bättre. Om du inte engagerat dem inom 20 minuter så minskar deras intresse snabbt. Be dem att reflektera, tala två och två, göra en uppgift etcetera.
- Gör en övning som illustrerar poängen och involvera deltagarna. En Aha-upplevelse håller längre än en Jaha-upplevelse.
- Förläng inlärningsprocessen. Istället för två intensiva dagar, skapa fler kortare tillfällen där deltagarna kan reflektera och prova i verkligheten.
- Men det viktigaste är att deltagarna upplever det du säger som relevant och meningsfullt för dem. Att deltagarna vill tillämpa det du vill lära dem och att de är redo och motiverade att få lära.

Vad ska åhöraren tänka på?

- Använd kunskaperna så snart som möjligt.
- Var kritisk, vad ska du ha kunskapen till.
- Var aktiv och ställ frågor.
- Var förberedd.
- Prata med din chef innan kursen. Vilka är förväntningarna på vad du ska lära dig
- Prata med din chef efter kursen om vad du lärt dig och hur du kan använda det. ■

Läsfrämjande arbete med vuxna

TEXT: HELÉN ANDERSSON

BILD: ANNA-STINA TAKALA

Peter Björkman på Hallunda bibliotek i Botkyrka kommun fick årets Bengt Hjelmqvists pris. Han fick utmärkelsen för bland annat sitt arbete med och för läsovana vuxna.

Noll27 ringde upp Peter Björkman för att gratulera och för att ta reda på mer om hans arbete.

Berätta om ditt arbete

Jag har under en längre tid jobbat ganska intensivt med läsecirklar och läst litteratur och att nå nya målgrupper som av olika skäl står ganska långt från vår verksamhet.

Man kan säga att mitt arbete består av två delar där det ena består av mitt samarbete med organisationer och verksamheter som kommer i kontakt med människor vi inte når på samma sätt. Det andra är att ha boksamtal och högläsning med dessa människor i en uppsökande verksamhet på andra ställen än biblioteket.

Vilka organisationer samarbetar du med?

Det är Samverkansteamet här i Hallunda som består av arbetsförmedlingen, försäkringskassan och landstinget. Och så är det psykiatrin.

Samverkansteamet tog kontakt med oss för att de ville ha en bokcirkel för den här gruppen, psykiatrin var det vi på biblioteket som tog kontakt med.

Är det frivilligt att delta?

Allt är frivilligt. Vi ses en gång i veckan och det brukar vara mellan fem och tolv deltagare varje gång.

Varför just läsecirklar?

När det gäller den här gruppen av vuxna ville jag jobba med läsecirklar och samtal kring det vi läser. Helt enkelt för att jag tror att det är en bra ingång för personer som inte är läsvana att fokuserar på samtalet kring det höglästa. Vi samlas, läser högt och pratar. Det är inte mer komplicerat än så.

Det allra viktigaste är ändå att biblioteket genom samarbete och genom den här typen av verksamhet kan få litteraturen att nå fler. För litteraturen är tämligen universell och det är viktigt att man ser att när det gäller berättande och teman ur livet, då finns ett intresse även om folk inte kommer till biblioteket.

Och det är ofrånkomligt så att biblioteket har ett läsfrämjande uppdrag och då får vi ta konsekvenserna av vad det innebär. Även om vi inte har samma pedagogiska paket för vuxna som vi har för barn.

Vilka böcker har ni läst i läsecirkeln?

Simma lugnt av Sofie Bergvall, Utvandrarerna av Wilhelm Moberg och En man som heter Ove av Fredrik Backman.

Alla böcker har varit lästlätta och huvudsyftet är att skapa förutsättningar för ett så inkluderande samtal som möjligt. Därför har vi också kombinerat bokläsningen med film och teaterföreställningar. För att ge så många som möjligt förutsättningar att kunna delta i reflektioner kring innehållet.

Ni har under året utvecklat läsecirkeln till en läs- och skrivcirkel. Varför det?

Vi kände nog allihop att vi ville utveckla och när jag fick en kollega, Shahla Karimi, som också är skrivpedagog föll det sig naturligt.

Bred bemärkelse Peter Björkman tycker det är viktigt att se att litteratur intresserar fler grupper än de som redan har koll på litteratur, författare och nya böcker.

– Ska man jobba med sådana här saker kräver det att man angriper litteratur på helt andra premisser och det kräver rätt mycket arbete att etablera kontakt och inleda samarbeten.

I just den här läs- och skrivcirkeln har vi ett självbiografiskt tema. Vi läser Theodor Kallifatides *Mödrar och söner* som är en självbiografisk text och det finns en självbiografisk ansats i de skrivövningar vi jobbar med.

Hur ser ert framtida arbete med läs- och skrivcirklar för vuxna ut?

Det finns alltid anledning att utvärdera, men vi kommer att jobba vidare med den här typen av samarbeten och med högläsningbaserade vuxenaktiviteter kring litteratur. Läsning med fokus på boksamtal för vuxna med särskilt fokus på personer som av olika skäl behöver lättläst och som av olika skäl är läsovana.

Du skriver en rapport om läsecirkeln för vuxna och om samarbetet med bland annat Samverkansteamet.

Ja, det finns relativt lite skrivet eller forskat kring läsfrämjande för läsovana vuxna i bibliotekssammanhang så jag hoppas att jag med min rapport på något litet sätt kan bidra.

I rapporten kommer jag att utgå från deltagarnas berättelser som är kopplade till läsningen av *Utvandrarna*. Hur andra människors berättelser växer fram ur en litterär upplevelse. Jag ser rapporten som en utvärdering och en reflektion kring hur samarbete kan se ut och utifrån det reflektera över vad det har med bibliotekens uppdrag och arbete att göra. ■

fakta

Svensk biblioteks förening delar årligen ut Bengt Hjelmqvists pris för att belöna framstående insatser på folkbiblioteksområdet. Juryns motivering för att ge priset till Peter Björkman 2016 lyder:

”Peter Björkman har den sällsynta förmågan att kombinera en kvalificerad analytisk förmåga och kunskap om teorier med väldigt konkret och praktiskt arbete i en folkbibliotekskontext. De senaste åren har Peters arbete handlat mycket om de sätt på vilka folkbibliotek kan arbeta med och för kortutbildade vuxna. På Hallunda och Fittja bibliotek har han bland annat bedrivit bokcirklar för vuxna med begränsad läsförmåga och som står långt ifrån arbetsmarknaden. Peter arbetar alltid tillsammans med andra aktörer i lokalsamhället, som föreningar, studieförbund och Arbetsförmedlingen. Kännetecknande för Peter är att han har ett enormt nätverk i och utanför Botkyrka och en förmåga att skapa kontakter. Den förmågan kan han använda på ett sätt som gynnar verksamheten och framförallt invånarna.”

Peter Björkmans rapport om samarbetet och läsecirkelna kommer vid årsskiftet.

Nya ingångar till opera

TEXT OCH BILD: HELÉN ANDERSSON

Med erfarenhet av arbete med lärande på The Royal Opera House i London vill Hannah Griffiths göra fler delaktiga i det kreativa skapandet på GöteborgsOperan i Göteborg.

Det har gått tre och ett halvt år sedan Hannah Griffiths första gången kom från London till Göteborg för att träffa operans ledningsgrupp och den då nytillträdde konstnärlige ledaren för opera/drama på Göteborgsoperan, Stephen Langridge. Mötet handlade om en ny tjänst där Hannah skulle jobba med det som i England heter participation and learning, på svenska närmast översatt till deltagande och lärande.

Hannah fick jobbet och nu, tre år senare, möter hon mig hemtamt vid personalingången på GöteborgsOperan och leder mig med säkra steg genom operans bakre regioner, förbi verkstäder, musikrepetitioner och personalrestaurangen där vi hämtar varsin kopp kaffe.

– Jag vet att det låter som en kliché, men jag vill att andra ska få möjlighet att upptäcka opera. Jag upptäckte opera tack vare en gymnasielärare som lät klassen se Madame Butterfly på English National Opera och jag bara älskade det direkt. Alla andra behöver inte älska opera lika mycket som jag, men i ett land som Sverige med så hög statlig kulturfinansiering ska alla kunna delta och få möjlighet att upptäcka den, säger Hannah medan vi tar plats i soffgruppen på hennes kontor.

Participation and learning

Participation and learning är ett väl etablerat begrepp inom kulturen i England där kulturinstitutioner bland annat haft barn- och ungdomsverksamhet eller samarbetat med skolor i snart 30 år. Det finns inga formella system för verksamheten, men bara på The Royal Opera House i London är det fler än 30 personer som jobbar med verksamheten.

– Det är något som liksom bara ingår i kulturlivet i England, säger Hannah och berättar att hon under sin tid på The Royal Opera House jobbade mycket med lärare och pedagoger för att hitta sätt att använda och dra nytta av konstnärliga processer inom lärande och att det handlar mycket om fortbildning och utveckling för lärare.

Men participation and learning kan också handla om livslångt lärande där kulturinstitutionen i samarbete med olika organisationer skapar projekt för och med olika grupper. Hannah har varit med om att skapa nya strategier för livs-

långt lärande i särskilt utsatta områden i London. Strategier som framförallt riktar sig till vuxna som inte haft möjligheten att engagera sig i kultur tidigare. Hon berättar om ett projekt där hon tillsammans med kvinnor med erfarenhet av kriminalitet skapade en musikteaterfilm baserad på operan Don Giovanni. Kvinnorna fick titta på vad som skulle ha hänt om de hade varit tillsammans med Don Giovanni-karakterna och fick skapa egna texter och sånger.

– Ett spännande och utmanande projekt där kvinnornas egna erfarenheter spelade stor roll. Och det handlar hela tiden om att hitta nya ingångar till opera, nya sätt att se på det, att utforska, skapa nytt och att göra något kreativt, säger Hannah.

Skapa

På The Royal Opera House i London hade Hannah titeln Learning and Participation Manager. På GöteborgsOperan är hennes titel Utvecklingsledare, men hennes jobb ser ungefär likadant ut. Den stora skillnaden, som Hannah beskriver det, ligger i att i England är learning and participation en egen verksamhet som inte ingår i de konstnärliga programmen på kulturinstitutionerna. På GöteborgsOperan ingår verksamheten i det konstnärliga programmet vilket betyder att allt som görs inom ramen för delaktighet och lärande också ingår i operans konstnärliga program.

– Det är helt unikt sätt att arbeta, att allt vi gör ingår i vårt konstnärliga program. Men det betyder inte att det måste leda fram till stora föreställningar, utan det handlar om att skapa möjligheter för människor att upptäcka konstformen inifrån.

Olika organisationer har sitt eget tillvägagångssätt och på GöteborgsOperan kallas verksamheten för Skapa. Just nu jobbar Skapa särskilt mycket med barn och unga, med interkulturella grupper och med integrerade grupper av artister och personer med och utan

FAKTA

Namn: Hannah Griffiths

Ålder: 35 år

Familj: Ja, i England och en särbo i Sverige.

Jobb: Utvecklingsledare för deltagande och lärande på Göteborgsoperan
Vad gör du när du inte jobbar: Tränar längdskid-

åkning i skidanläggningen i Kivberg

Smultronställe i

Sverige: En liten gård

i utanför Umeå där jag

tillbringade några somrar och jobbade med wwoof-

ing, World Wide Opportunities on Organic Farms

Smultronställe i

Göteborg:

Delsjöområdet

Läser just nu: Jag är med i en bokcirkel där vi alla är tjejer från andra länder och som gillar det svenska språket. Just nu läser vi Is av Ulla-Lena Lundberg.

Finns det något vi

inte vet om

Hannah Griffiths:

Jag äter inte fisk och skaldjur. Och så är jag språknörd. Jag har en lista på svenska verb på väggen utanför min dusch så att jag kan träna när jag duschar; brinna, brann, brunnit, dyka, dök, dykt...

funktionsvariationer. Det handlar om att få människor att upptäcka, utforska och jobba med konstformer som finns på GöteborgsOperan, men det handlar lika mycket om att låta verksamheten på operan påverkas av nya röster och nya perspektiv.

– Det är inte bara vi som ska visa upp och lära vad vi kan, utan vi ska också utvecklas utifrån nya möten, säger Hannah och berättar om samarbete med svenska Röda Korset, Share Music & Performing Arts och Kulturkalaset i Göteborg.

– Det finns inte bara en modell på hur verksamheten ser ut och det som påverkar hur vi jobbar beror på vilka grupper eller personer vi vill skapa kontakt med. Men det handlar om att kreativt engagera sig i scenkonst som redan finns, eller att skapa nytt. Och det kan vara en halv dags workshop eller ett projekt som pågår flera år.

Ett projekt som hade kunnat pågå i flera år är den internationella kör GöteborgsOperan etablerade våren 2015. Genom att gå på sångjakt på asylboenden och kulturhus samlades en stor samling av sånger från hela världen in, sånger som fick nya körarrangemang och som senare framfördes av en ny kör bestående av sångare från GöteborgsOperan och 43 personer från 20 olika länder med väldigt olika tidigare erfarenheter av att sjunga i kör. Kören blev succé och det blev en diskussion om det skulle bli en pågående körverksamhet på operan.

– Vi pratade mycket om det, men jag är övertygad om att vi inte ska ha en pågående kör därför att då stänger vi ute nya människor. Vi försöker skapa balans genom att låta människor komma tillbaka, men också att låta nya komma in och ha nya upplevelser, säger Hannah och berättar att de skapade en liknande kör året efter med nya deltagare och att samarbetet med Röda Korset ständigt genererar nya projekt.

– Vi vill skapa en kontinuitet och pågående möjligheter. Tanken med att inte köra samma slags projekt med

precis samma grupp hela tiden är att hålla verksamheten öppen, men att skapa ytterligare möjligheter och låta människor fördjupa sin kontakt med Operan är också viktigt.

Första upplagan av Internationella kören har ändå fått en fortsättning genom att några i kören har fortsatt att träffas för att sjunga i en egen kör.

– På något sätt tycker jag att det är målet. Att vi ska inspirera och stödja personer i nya upplevelser. Som en kille från Irak som tidigare jobbat som journalist och som ville följa projektet och som absolut inte ville sjunga. Det blev aldrig något reportage men han är numera med i kören, skrattar Hannah.

Sverige

Det är egentligen ingen slump att Hannah hamnade på GöteborgsOperan. Hon och Stephen Langridge möttes när de båda var engagerade på The Royal Opera House och han kände till Hannahs stora intresse för Sverige.

– Efter att ha tillbringat en sommar i Västerbotten blev jag förälskad i landskapet och tillbaka i London anmälde jag mig till en kvällskurs i svenska. Men jag hade absolut inga planer på att flytta till Sverige, skrattar hon.

Hon säger att hon älskar Göteborg och att hon trivs jättebra men att hon inte tror att hon kommer att stanna i Sverige hela livet. Hemma i London finns en tvillingssystemer och resten av familjen och om hon lämnar Sverige är det för att hon saknar dem för mycket. Men än har hon inga planer på att flytta och hon vill lära känna så mycket

Synergieffekt Hanna Griffiths betonar att målet med verksamheten Skapa inte är att skapa en publik.

– Kommer någon hit och köper en biljett blir jag glad, men det är helt ok att inte göra det också.

som möjligt av den svenska kulturen medan hon är här. Därför tränar hon längdskidåkning varje vecka och har anmält sig till Vasaloppets öppna spår 2017, och därför bjöd hon hit sin familj förra året för att fira en riktig svensk jul med Kalle Anka, julbord och dans runt granen.

– Det där med att titta på Kalle Anka förstod de inte men min systers man blev helt tokig i sill. Alla sorter, säger Hannah och avslöjar att hon inte håller med om just den sma-

kupplevelsen.

– Det är jättekul att få uppleva en annan kultur. När jag kom till Sverige tyckte jag att Sverige och England var så lika, men ju längre tid jag bor här märker jag att det finns intressanta skillnader.

Nyfikenhet

Kaffet i våra koppar är för länge sedan slut när det försiktigt knackar på dörren och en medarbetare sticker in huvudet. Han vill diskutera ett samarbete med Hannah och de kommer överens om att ses senare.

– I stort sett är alla kollegor positivt inställda till Skapa och man känner till att vidgat deltagande är en del av kulturplanen. Sedan är människor olika, konstaterar Hannah torrt och berättar att det finns en väldigt stor nyfikenhet från andra kulturinstitutioner, både nationellt och internationellt. Norska operan har varit på studiebesök och Hannah har presenterat verksamheten både i Amsterdam och Bukarest.

Hittills har Hannah mest jobbat med opera/ drama inom Skapa, men hoppas kunna jobba lite bredare framöver, bland annat tillsammans med en kollega som jobbar på liknande sätt med dans.

– Det är ju inte alltid så lätt att förklara den här verksamheten eftersom det finns så många sätt att jobba på. Men jag hoppas att verksamheten blir en självklar del av GöteborgsOperans hela verksamhet i framtiden. Även när jag är tillbaka i England. Men det beror på den konstnärliga ledaren, på kulturpolitiken och på vilka uppdrag vi får. ■

**” ”
Alla andra
behöver inte älska opera
lika mycket som jag, men
i ett land som Sverige med så
hög statlig kulturfinansiering
ska alla kunna delta och
få möjlighet att
upptäcka den. ” ”**

Gilla noll27 på Facebook

Engagemang för kunskap

TEXT OCH BILD: FREDRIK SVEDEMYR

Lärandet sker på många olika platser och tider. Det mer öppna biblioteket i Alingsås är en. I skarven mellan ordinarie öppettid och högtalaröstens avisering om meröppet möts frivilliga lärare och elever kring läroböckerna.

Det är läxhjälp på biblioteket i Alingsås kulturhus. Längs väggen med fönster ut mot Åmanska parken sitter några elever med sina böcker.

– Ibland har vi svåra läxor och det kan vara ord som behöver förklaras. Jag kommer hit ofta och det är en väldigt bra hjälp i mina studier, säger Sadek Mohamed, som läser på Komvux och håller på med en uppgift i samhällskunskap. På skärmen framför honom rullar dagstidningarnas rubriker.

– Jag ska jämföra artiklar om bostadsbristen, berättar han vidare.

Läxhjälp på biblioteket i Alingsås rullar för femte året i rad. Det är ett initiativ som drivs av frivilliga krafter, till största delen av lärare med ett engagemang för kunna bidra till att sprida kunskapens lov.

– Jag känner att jag vill göra en insats. Jag bor i närheten och det är en behjärtansvärd sak, säger Karin Axelsson som tidigare jobbat som svensklärare.

Från tal till språk

När läxhjälp drog igång var det många av eleverna som kom med sina uppgifter i matte och andra naturorienterande ämnen. Under åren har sedan inriktningen tagit en annan vändning.

– När vi drog igång var det jag och min kusin. Han hade läst på Chalmers och kände att det hade varit bra om det fanns någon man kunde gå till med sina frågor. I början var det också studenter från Chalmers som kom hit. Sedan har det gått från NO till mer språk, säger initiativtagaren Pontus Löfgren.

Samtidigt är det hela tiden lite av en överraskning vilken typ av frågor och vilka ämnen som är aktuella för dagen. Vid ett av borden sitter Saynab Ismail. Hon går första året på barn- och fritidsprogrammet på Alströmergymnasiet.

– Nu har vi en uppgift om lövskog i naturkunskap. Det är bra att gå hit och få hjälp, säger hon.

Läxhjälp Sadek Mohamed får hjälp av Kerstin Kolback med att hitta artiklar på nätet om bostadsmarknaden och jämföra innehåll.

En samhällsinsats

De frivilliga som ställer upp och hjälper eleverna i sitt lärande, behöver som regel inte förbereda något. I gengäld får de vara beredda att möta problemformuleringarna på olika nivåer.

– Ibland handlar det om att bara bena ut frågorna och hitta rätt spår. Jag får en klapp på axeln själv när jag lyckas få någon att förstå och komma vidare i sitt lärande, säger Pontus Löfgren vidare, som idag jobbar halvtid som NO-lärare på Östlyckeskolan i Alingsås.

– Nu undervisar jag mest i data. Jag har tidigare varit datakonsult och nu kan man säga att jag har det bästa av två världar, fortsätter han och skrattar.

Läxhjälp i sig är också ett möte mellan två världar. Här förenas det formella och informella lärandet under frivilliga krafter.

– Detta är en del i vad samhället och frivilliga måste göra för att skolan ska bli bra för alla. Det är en insats för att lärandet ska komma framåt, säger Karin Axelsson. ■

Om jag hade ett bibliotek

Författaren Peter Ekberg skriver böcker för att väcka nyfikenhet och kreativitet. Han rör sig i ett litterärt landskap befolkat av robotar, filosofi och universums alla hemligheter. Här skriver han om sitt bibliotek. En plats för magi och kunskap.

Om jag hade ett bibliotek så skulle jag vårda det som den stora skatt det är. Jag skulle ha mysiga hörnor med små bord och plats för samtal. Det skulle finnas mat och dryck för alla. Ett vattenfall skulle plaska nerför en bergssidan längs ena väggen och det skulle finnas träd och hängmattor att ligga och slappa i med en trave böcker. Brasor brinner alltid i mitt bibliotek så man kan värma fötterna en kall vinterdag. Handmurade eldstäder där lågorna slickar träet och gnistorna flyger som brinnande snö och de hemtrevliga knäppen ljuder i salarna. För det är många salar i mitt bibliotek, som ett underjordiskt rike hos en trollkonung.

I mitt bibliotek läser man frivilligt. Man förstår inte ens vad det betyder att läsa som åtgärd, utan man läser för att det är roligt, intressant, spännande och viktigt.

Mitt bibliotek skulle ha öppet långt in på kvällarna, så folk kunde slå sig ner på litterär after-work och läsa och samtala medan brasorna knastrar och sprakar och regnet knackar på rutorna. Man kan andas djupt i mitt bibliotek och gå och dra fingret över rader efter rader av böcker medan ljus spelar på ryggar av många färger. Till sist väljer man en volym, drar ut den ur hyllan och betraktar den nyfiket. Boken är tung. All världens kunskap och de allra bästa berättelserna på bara armlängds avstånd! Böckerna i mitt bibliotek skulle vara magiska, sådär som den oändliga historien eller Momo.

Alla böcker skulle vara i princip helt fria från brutalt våld och monster. Det skulle inte finnas internet och inget internet av things. Det skulle finnas dörrar mellan rum, spännande dörrar med järnbeslag och av snidat trä. Det skulle råda mobilförbud. Alla mobiler lämnas i ett fack i väggen utanför biblioteket (och fås inte tillbaka när man går hem). Mitt bibliotek är en verklig mötesplats, helt utan den nya tidens sociala medier.

Biblioteket stimulerar tänkandet och hjälper människorna att hitta en väg att gå, både i det egna livet och i det utvidga-

de, större livet i samhället. I mitt bibliotek får man prata om allt som är viktigt för oss människor: politik, konst, musik, litteratur, vetenskap, filosofi, hur man bör leva, hur man ska ta hand om sina barn och varandra och mycket annat.

Alla pratar med varandra med respekt. Ingen behöver vara rädd för att bli tilltryckt av hårda ord. Man lyssnar på varandra och försöker förstå varandra. Ett gemensamt sökande efter svar och djupare förståelse kring ett givet material är nyckeln. Vår strävan skulle vara att hitta vad som är rätt, sant, eller gott. Det gör vi tillsammans!

Eftersom jag får fantsiera fritt, skulle några av böckerna i mitt bibliotek också vara magiska på riktigt. Dessa böcker stötte man bara på om man hade turen med sig, eller om man letade riktigt länge. Det skulle vara böcker man kunde kliva in i på riktigt. Böcker som kunde transportera läsaren både kroppsligt och själsligt. I en av böckerna paddlar man kanot längs en flod med mörka hotfulla träd på båda sidor om vattnet. Flodens vatten kluckar och lever och blandas med ljudet av paddeln. Långt borta vid horisonten flyger en gigantisk gyllene örn. Sittandes på örnens nacke, nedborrad bland guldfjädrarna upplever man sedan de mest häpnadsväckande äventyr ...

Men, som sagt, framförallt skulle mitt bibliotek vara en plats för kunskap och dialog. Skrivkonsten och kunskapsjakten är mänsklighetens största bedrifter. I bland när jag ser molnen som rör sig över himlen så tänker jag att det måste varit så språket uppkom. Ett moln som ser ut som en fisk, är i sig redan en slags representation av en fisk som gradvis kan göras mer och mer formella och stilerade tills man har bokstäver. Med hjälp av språket, syntaxen och semantiken kan man sedan konstruera hela världsbilder och samhällsordningar. Det är stort.

PETER EKBERG

Författare

PORTO
BETALT

KULTUR I VÄST 405 44 GÖTEBORG

Psst...
Du är välkommen
att höra av dig till redaktionen
med tips, idéer och tankar:
redaktionen@noll27.se
God Jul & Gott Nytt År!

Foto: photospin.com

I NÄSTA NUMMER

Nr 1 2017 av noll27 kommer att
handla om tillgänglighet.